

ПІДВИЩЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ СТУДЕНТІВ І-ІІ КУРСІВ З ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Варянюк Т.В., Л.М. Іванченко

Київ, Національний технічний університет України

«Київський політехнічний інститут»

t.varianko@gmail.com, ivanchenko.lm@mail.ru

В статті розглядаються шляхи підвищення інформаційної культури студентів в курсі навчання іноземній мові. Надається поняття «інформаційна культура». Особливості жанру довідково-інформаційної літератури вимагають у студентів додаткових вмінь. В статті надаються приклади завдань, які сприяють розвитку цих додаткових вмінь. Три основні групи інформаційних вмінь розглядаються: вміння пошуку необхідної інформації, вміння переробки та фіксації інформації, вміння організації отриманої інформації для подальшого використання.

Всі ці вміння розвиваються за допомогою системи вправ. Спочатку йдуть підготовчі вправи, які звертають увагу на використання того чи іншого вміння самостійної роботи, а потім – вправи, які є практикою в самостійному розв'язанні задач, що пов'язані з використанням різних видів англійської довідково-інформаційної літератури.

Ключові слова: інформаційні вміння, інформаційна культура, додаткові вміння.

Вступ. Процеси, що відбуваються в світі змінили і парадигму освіти. З'явилась необхідність по новому подивитись на процес навчання у ВНЗ, й на навчання іноземній мові зокрема.

Мета вищої освіти – це випустити не вузького спеціаліста, а багатогранну, творчу особистість, яка може діяти активно в професійній сфері. Така особистість повинна мати професійні і особисті якості, такі як вміння професійно підходити до рішення технічних задач і проблем, використовувати сучасні інформаційні технології. Іноземна мова стає засобом підвищення рівня знань в межах своєї спеціальності і формування професійної спрямованості студента.

Навчальні програми ВНЗ націлені на підготовку студентів до професійної діяльності та наукової роботи. Професійне спрямування дозволяє отримати глибші знання зі спеціальності та підготуватися до майбутньої діяльності. Так, при вивченні іноземної мови в НТУУ «КПІ» приділяємо увагу навчанню самостійно працювати з іншомовною довідниково-інформаційною літературою. Це дає змогу підвищити інформаційну культуру студентів.

Мета. Метою статті є визначення поняття «інформаційна культура». Ми розглядаємо шляхи навчання комплексу інформаційних вмінь, які можна поділити на три основні групи: вміння пошуку необхідної інформації; вміння переробки інформації; вміння організації отриманої інформації для подальшого використання. Всі ці вміння розвиваються за допомогою системи вправ: початкові вправи, практичні вправи. Приклади найбільш важливих додаткових або базових вмінь і завдань також наводяться в статті.

Поняття «інформаційна культура» визначається як оволодіння специфічними знаннями, вміннями та навичками, які реалізуються в науковій та інформаційній діяльності та направлені на те, щоб задовольнити інформаційні потреби особистості. На заняттях з іноземної мови студента навчають комплексу інформаційних вмінь. Ці вміння можна поділити на три основні групи:

1. вміння пошуку необхідної інформації;
2. вміння переробки та фіксації інформації;
3. вміння організації отриманої інформації для подальшого використання.

Навчання інформаційним вмінням дозволяє готувати студентів до самостійної роботи зі спеціальною літературою, до якої входить і довідково-інформаційна.

Довідково-інформаційна література належить до вторинного жанру. До первинного жанру належать безпосередньо результати оригінальних досліджень, а до вторинного - результати переробки знань з первинних документів.

Тексти вторинного жанру можна поділити за об'ємом на «малі», «середні» та «великі» форми. До текстів «малих» форм можна віднести титульну сторінку, бібліографічний опис, анотацію, резюме, міні-реферат, коротку статтю енциклопедичного (термінологічного) бібліографічного словника або довідника.

Тексти «середніх» форм – це може бути розгорнутий реферат, рецензія, огляд, бібліографічний список, розгорнута стаття енциклопедичного (термінологічного) бібліографічного словника, а також інформаційні бюлетені.

До «великих» форм можна віднести науково-довідковий апарат книги, бібліографічний вказівник, реферативний журнал, лінгвістичний (енциклопедичний) словник.

Особливості жанру довідково-інформаційної літератури вимагають розвитку у студентів вмінь, які передбачають оволодіння специфічними опорами, такими як тип тексту, заголовки (підзаголовки, структурна організація інформації тексту) текстових масивів, слова-кліше та клішовані словосполучення, термінологія та інше. Вміння, що передбачають оволодіння цими опорами, носять допоміжний характер і є базовими по відношенню до трьох основних груп інформаційних вмінь, тому що читач використовує ці опори і під час пошуку необхідної інформації, і під час її переробки і фіксації, і в процесі організації отриманої інформації для подальшого використання.

Приклади найбільш важливих додаткових (базових) вмінь і завдань, які сприяють їх розвитку.

Вміння орієнтуватися в алфавітному розташуванні інформації в довідково-інформаційній літературі.

Студенти отримують наступні завдання:

1. Напишіть алфавіт від А до Z.
2. Назвіть букви, що стоять перед буквою Е.
3. Назвіть букви, що стоять після букви Е.
4. Розташуйте слова з списку за алфавітом.
5. Визначте, в якому з запропонованих розділів, згідно з каталожними скриньками ви будете шукати книжки наступних авторів:

1. Daniel, S	6. Reaney, J
2. Hilton, J	7. Dorset, Ch.S.
3. Thompson, R.A.	8. Hay, G.C.

4. Benson, E.P.	9. Pitter, R.
5. Innes, M	10. Narayan, R.K.

AAA – BAD	FOM – HIL	MON – PIE
BAE – DAN	HIM – LED	PIF – TOM
DAP – FOL	LEE – MOG	TON – ZYM

6. Знайдіть 1-2 поняття на задану букву в тлумачному словнику.

Вміння по термінах визначити чи відноситься інформація до тематики, яку ми шукаємо.

1. Підкресліть в тексті всі терміни. Визначте які з них є ключовими. Порівняйте ваш список термінів з запропонованим списком.
2. Доповніть речення термінами. Перевірте за ключем.

Приклад:

- a) A list of books the reader is referred to is called...
- b) A list of chapter headings in the order in which they appear in a book is called...
- c) An alphabetical table of contents of a book is called...

Key: table of contents, index, bibliography

Вміння використовувати ключові слова для орієнтації в тексті.

Підкресліть в тексті ключові слова і визначте з якою темою вони пов'язані. Перевірте за списком.

Вміння знаходити загальні риси в різних текстах.

1. Виберіть з декількох текстів ті, в яких ви можете знайти інформацію на задану тему.
2. Виберіть з декількох назв текстів ті, які відповідають заданій темі.

Вміння розпізнавати аббревіатуру.

1. З'єднайте аббревіатури з лівої колонки з їх лексичними варіантами з правої колонки.

Наприклад:

s.	page
p. t. o.	see
p.	and others
a. o.	please turn over

2. Знайдіть в тексті всі аббревіатури та визначте їх лексичні варіанти по словнику.

Вміння по штампам та кліше визначити розташування інформації в тексті.

Виберіть з анотації, рецензії слова-кліше та словосполучення, які:

- а) підкреслюють основну тему дослідження;
- б) інформують про цілі, способи та методи проведення дослідження, про його структуру;
- в) інформують про адресат дослідження;
- г) резюмують дослідження;
- д) дають оцінку дослідженню.

Вміння передбачати розвиток думки автора, рецензента за характерними словами.

Випишіть з тексту слова, які зазначають що за ними йде:

- а) основна інформація;
- б) рух думки вперед;
- в) поворот думки;
- г) висновок.

Вміння точно розуміти деякі факти з тексту.

1. Знайдіть в тексті визначений факт, цифру, дату, тлумачення терміну та т.і.
2. Знайдіть в тексті відповідь на наступне питання ...
3. перекладіть відповідь.

Це тільки деякі завдання для розвитку допоміжних вмінь, які основані на текстах вторинного жанру. Всі завдання будуються на матеріалі текстів «малих» та «середніх» форм та є тренувальними вправами, які готують студентів до мовленнєвої діяльності.

Перейдемо до розгляду трьох груп інформаційних вмінь. Кожна група цих вмінь включає в себе підгрупи вмінь. Всі ці вміння розвиваються за допомогою системи вправ. Спочатку йдуть підготовчі вправи, які звертають увагу на використання того чи іншого вміння самостійної роботи, а потім – вправи, які є практикою в самостійному розв’язанні задач, що пов’язані з використанням різних видів англійської довідково-інформаційної літератури і вимагають від пошукача інформації комплексного запровадження відповідних вмінь.

I. Вміння пошуку необхідної інформації

Вміння визначати інформацію за титульною сторінкою згідно з інформаційним запитом.

- 1) З декількох книжок різних авторів виберіть за титульною сторінкою книгу зазначеного автора.
- 2) З декількох книжок за різною тематикою виберіть за титульною сторінкою книгу на зазначену тему.

Вміння співвідносити інформаційний запит з бібліографічним описом.

- 1) За бібліографічним описом визначить автора та назву книги, місце і дату публікації, кількість сторінок, інші особливості.
- 2) За бібліографічним описом уточніть кількісні характеристики книги, підзаголовки книги, співавторів книги.
- 3) З декількох карточок з бібліографічним описом однойменного твору виберіть потрібне вам видання.

Вміння знаходити інформацію в анотації згідно з інформаційним запитом.

- 1) Визначте з анотації про що книга/джерело.

- 2) Визначте з анотації книги/джерела чи відповідає вона вашому інформаційному запиту.
- 3) Визначте з анотації книги/джерела чи висвітлюються в ній наступні запитання...

Вміння співвідносити інформаційних запит з рефератом (рецензією) оглядом.

- 1) Прочитайте реферат (рецензію) огляд і визначте, чи інформація в ньому/ній відповідає тематиці вашого пошуку.
- 2) Знайдіть в рефераті (рецензії) огляді наступні данні...

Вміння орієнтуватись в науково-довідковому апараті книги.

- 1) Визначте загальну структуру науково-довідкового апарату книги.
- 2) Виясніть зі змісту, скільки частин (глав) сторінок в книзі.
- 3) Випишіть зі змісту номери глав, сторінок, що вміщують інформацію на запропоновану тему.
- 4) За алфавітним покажчиком книги визначте чи є в ній інформація на тему, що вас цікавить.

Вміння орієнтуватися в лінгвістичних та енциклопедичних словниках.

- 1) Визначте в якому словнику (лінгвістичному чи енциклопедичному) ви будете шукати відповіді на запитання:

Наприклад:

- a) When was S. Jobs born?
- b) What does “software” mean?

- 2) Знайдіть у відповідному словнику відповіді на запитання.

II. Вміння переробки та фіксації інформації

Вміння вивчати титульну сторінку/оборот титульної сторінки з метою виявлення необхідних даних.

- 1) Виясніть, які дані ви можете отримати з титульної сторінки.
- 2) Порівняйте дані на титульних сторінках декількох книжок. Знайдіть схожість і розбіжність.

Вміння з каталожної картки/бібліографічного опису визначити значущість, новітність інформації.

- 1) Порівняйте дві каталожні картки одного й того ж твору. Виявіть різницю в записах, який з цих творів ви б включили в свій список?
- 2) Визначте, яка з цих карток буде стояти першою.
- 3) Визначте з бібліографічного опису в картковому каталозі вид публікації (стаття з журналу, монографія та інше) чи можна віднести її до найновіших публікацій з теми? Чому?
- 4) З даних, отриманих з бібліографічного опису, визначте скільки разів перевидавалась книга/її об'єм. Виберіть нове (найбільш повне видання книги).

Вміння знайомитись з рефератом/рецензією статей енциклопедії з метою огляду основного змісту, знаходження конкретних даних.

- 1) Дайте відповіді на запитання з основного змісту тексту реферату/рецензії/статті енциклопедії.
- 2) Складіть список загальних запитань за змістом реферату/статті/рецензії енциклопедії.
- 3) Знайдіть в тексті ключові факти.

Вміння вивчати анотацію/реферат/рецензію з метою виявлення новітності джерела, його концептуальних даних.

- 1) Вивчить анотацію/реферат/рецензію. Знайдіть в джерелі вказівки на його новітність.
- 2) Вивчить текст реферату і вкажіть якими методами користався дослідник, до яких висновків дійшов....
- 3) Порівняйте дві рецензії на один і той же твір і виявіть позицію кожного рецензента.
- 4) Порівняйте дві статті з різних енциклопедій. Виявіть розбіжності в висвітленні даних.

Вміння фіксувати елементи змісту.

- 1) Заповніть інформаційну картку на статтю з реферативного журналу.

- 2) За титульною сторінкою і науково-довідковому апарату книги складіть описову анотацію (англійською мовою). Користуйтеся наступними кліше:

The book deals with.....

The author is.....

The book is divided into.....parts.

Part I is devoted to.....

The book is addressed to.....

- 3) За титульною сторінкою і науково-довідковому апарату книги зробіть тематичний огляд двох-трьох джерел. Використайте план:

автор і заголовок книги;

проблематика, новітність, вид видання;

де і коли видана книга;

структура книги;

адресат книги.

III. Вміння організації отриманої інформації для подальшого використання

Вміння класифікувати матеріали за визначеними признаками.

- 1) Випишіть нові слова та їх значення.
- 2) Вивчить запропоновані рубрики.

Вміння систематизувати матеріали.

- 1) Випишіть нові слова та їх значення за алфавітом.
- 2) Для того, щоб навчитися складати бібліографічний список, 10-15 карток з бібліографічним описом різних джерел згрупуйте за алфавітом і оформіть цей список письмово.

Все це були інформаційні вміння та тренувальні вправи. Перейдемо до опису завдань, за допомогою яких здійснюється практика самостійної роботи з іншомовною довідково-інформаційною літературою. Надаємо типи зазначеної літератури і подаємо завдання – ситуації.

Науково-довідковий апарат книги.

- 1) Ви готуетесь до семінару на наступну тему ... Продивіться науково-довідковий апарат книги і дізнайтесь чи є в ній матеріал на цю тему. Випишіть номер глави і сторінки.
- 2) Ви пишете доповідь/курсову роботу. Визначте чи зможете ви знайти в книзі матеріал на тему, що вас цікавить. Визначте, чи сучасний цей матеріал.

Каталог картотека.

- 1) Ви пишете доповідь/курсову роботу з наступної теми.... Виясніть, яка є література з цієї теми в бібліотеці.

Бібліографічний список, бібліографічний вказівник.

- 1) Ви готуетесь до семінару з наступної теми... З запропонованого списку книжок, виберіть ті, які допоможуть вам в підготовці теми.
- 2) Продивіться бібліографічний вказівник «British National Bibliography» і виясніть чи виходили в останній час книги на тему, що вас цікавить.

Лінгвістичний словник, енциклопедія.

- 1) Ви хочете познайомити студентів з цікавими текстами англійською мовою. Користуючись словниками, випишіть нові слова та дайте їх переклад.
- 2) Викладач запропонував вам виписати з словника тлумачення не менш ніж 5 понять на наступну тему...
- 3) Ви готуєте доповідь англійською мовою про вченого. Знайдіть потрібну інформацію в різних енциклопедичних словниках.

Висновок. У висновку можна зазначити, що майбутнім інженерам, науковцям необхідні знання, про те, як треба самостійно працювати з іншомовною довідково-інформаційною літературою. Тому студентів треба цьому навчати вже на початковому етапі навчання в ВНЗ.

ЛІТЕРАТУРА

1. Коряковцева Н.Ф. Содержание и формы внеаудиторной самостоятельной работы по овладению неродным языком // Русский язык и

литература в общении народов мира: Проблемы функционирования и преподавания – М. 1990. с. 231.

2. Мальчевская Т.М. Специфика научных текстов и принципы их классификации // Особенности стиля научного изложения – Москва. 1976 – с. 104-115.

3. Троянская Е.С. Особенности жанров научной литературы и отбор текстов на различных этапах обучения научных работников иностранному языку // Функциональные стили: Лингвометодические аспекты. – М. 1985 – с. 192-195.

ЛІТЕРАТУРА

1. Корявцева Н.Ф. Зміст і форми позааудиторної самостійної роботи по оволодінню нерідною мовою // Російська мова і література в спілкуванні народів світу: Проблеми функціонування та викладання – М. 1990. с.231

2. Мальчевская Т.М. специфика научных текстов та принципи їх кваліфікації // особливості стилю наукового викладу – Москва. 1976 – с. 104-115.

3. Троянская Е.С. Особливості жанрів наукової літератури та вибір текстів на різних етапах навчання наукових працівників іноземній мові // Функціональні стили; Лінгвометодичні аспекти. – М. 1985 – с. 192-195.

REFERENCES

1. Koryakovtseva N.F. (1990). Content and forms of out of class independent work in mastering a foreign language // Russian language and literature in the world communication: Problems of functioning and teaching. M., 231 [in Russian].

2. Maichevskaya T.N. (1976). Specific features of scientific texts and principles of their classification // Peculiarities of specific style of presentation. Moscow, Russia: 104-115 [in Russian].

3. Troyanskaya E.S. (1985). Peculiarities of scientific literature genres and choose the texts in different stages Foreign language training Functional styles of scientific // Lingvomethodical aspects. Moscow, Russia: 192-195 [in Russian].

T.V. Varianko, L.M. Ivanchenko. The improvement of the information culture of the students in the course of foreign language training.

The ways of improving the information culture in the course of foreign language training in NTUU “KPI” are observed in this article. The term “information culture” is defined. The specific genre of information literature requires students’ extra skills. The examples of the tasks that help to develop these extra skills are given in the article. Three main groups of information skills are shown. They are the skills to find the necessary information, the skills of processing and recording the information, the skills of the organization of obtained information for future use. All these skills are developed by a system of exercises. First preparatory exercises are given. These exercises pay attention to the use of self-study skills and then practical exercises follow. These exercises solve problems that deal with the use of different kinds of English information and reference literature.

Key words: information skills, information culture, extra skills.

Т.В. Варянюк, Л.М. Иванченко. Повышение информационной культуры студентов I-II курсов по иностранному языку.

В статье рассматриваются пути повышения информационной культуры студентов в курсе обучения английскому языку в НТУУ «КПИ». Особенности жанра справочно-информационной литературы требуют от студентов дополнительных умений. В статье представлены примеры заданий, которые способствуют развитию этих дополнительных умений. Рассматриваются три основные группы информационных умений: умение поиска необходимой информации, умение обработки и фиксации информации, умение организовать полученную информацию для дальнейшего использования. Все эти умения развиваются при помощи системы упражнений. Сначала идут подготовительные упражнения, которые обращают внимание на использование умения самостоятельной работы, затем идут упражнения, которые являются практикой в самостоятельном решении задач, связанных с использованием англоязычной справочно-информационной литературы.

Ключевые слова: информационные умения, информационные слова, информационная культура, дополнительные умения.